

ВИРОБНИЦТВО Й ЗАХИСТ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ, ЯК ПЕРЕДУМОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ САДІВНИЦТВА

**ОДНОШЕВНА О.О., АСПИРАНТ*,
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

У статті досліджено процес виробництва та захисту від шкідників оздоровленого садивного матеріалу як головного чинника підвищення економічної ефективності галузі садівництва. Висвітлено головні проблемні питання, які постали перед вітчизняними виробниками запропоновані заходи для їх вирішення.

In the article investigational process of production and protecting from the wreckers of more health gardening material, as a main factor of increase of economic efficiency of gardening industry. Main problem questions are reflected which appeared before domestic producers. And also the row of measures is offered for their decision.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ефективне виробництво продукції садівництва має забезпечуватися якісним садивним матеріалом, збалансованою системою породно-сортового складу, а також безперервним процесом вирощування саджанців. Слід зазначити, що головною умовою ефективного та якісного розвитку галузі повинно стати врахування біологічних особливостей, постійних змін у технології вирощування садівницької продукції, напрямів її господарського використання, а також характерних особливостей багаторічних насаджень. Однією з таких особливостей, яка враховується при формуванні собівартості новоствореної продукції є необхідність завчасної закладки нових багаторічних насаджень, часто набагато раніше, ніж перестануть функціонувати існуючі. Лише в такому разі досягається планомірність оновлення садів і ягідників та безперервність виробництва садівницької продукції. При плануванні організованої системи вирощування продукції садівництва, необхідно звертати увагу на те, що в порівнянні з іншими основними засобами, процес їх розвитку не можна зупиняти та переносити на наступний період, як це можна зробити з іншими основними засобами, або плодово-ягідну продукцію вирощувати з року в рік, оновлюючи породно-сортовий склад та технологію виробництва або не

* Науковий керівник – Мельник А.Ю., д.е.н., професор

вирощувати зовсім. Адже переривання процесу природного відтворення може призвести до загибелі насаджень, а отже незапланованих збитків для підприємства, а саме додаткових витрат коштів і праці [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Доречно зазначити, що планомірність і безперервність виробництва у часі все більше стає одним із найважливіших факторів інтенсифікації садівництва. Це пояснюється тим, що саме через нові насадження повсякчас реалізуються найновіші досягнення науково-технічного прогресу у садівництві. На думку Грицяя С.О.[1], Медведєва С. [3], а також Чорнодона В.І. [5], сучасною, усе більш охоплюючою тенденцією в багатьох країнах Європи і Америки є скорочення тривалості створення і продуктивного використання плодкових і ягідних насаджень, що дає змогу швидше оновлювати сортовий склад садів і ягідників і, таким чином, повніше використовувати цей найефективніший фактор інтенсифікації садівництва та оперативніше реагувати на зміни кон'юнктури ринку садівницької продукції. Підкреслимо, що на сьогодні ці процеси притаманні й вітчизняному садівництву, але не достатньо досліджені, адже головною проблемою при вирощуванні плодово-ягідної продукції залишається недосконалий садивний матеріал та застарілі методи виробництва, тому що вітчизняні виробники з обережністю впроваджують інноваційні технології вирощування та обробки продукції.

Формулювання цілей статті. Запропонувати шляхи і способи вирощування та захисту оздоровленого садивного матеріалу, як головного чинника підвищення якості продукції, що є однією з головних передумов підвищення ефективності галузі садівництва.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні в Україні вирощуванням садивного матеріалу плодкових та ягідних культур займаються 173 господарства, в т.ч. 10 наукових та 53 спеціалізованих установ. Розсадницькі господарства України в період з 2005 по 2010 роки збільшили обсяги вирощування саджанців зерняткових культур у 2,2 рази, а кісточкових і ягідних – у 1,6 рази. Проте, цього недостатньо для розширення та планомірного відтворення садів, яке в останні роки майже припинилося. Тому, для закладання нових насаджень у сільськогосподарських підприємствах на площі близько 10 тис.га щорічно до 2025 року необхідно збільшувати виробництво саджанців плодкових культур у 1,4 рази, а кущових ягідників – у 2,2 рази [1].

Орієнтуючись на галузеву програму розвитку садівництва в Україні, а також на підтримку з боку держави, доцільно підкреслити, що виробництво садивного матеріалу в розсадницьких господарствах

нашої країни в подальшому буде здійснюватися на безвірусній основі. Вирощені саджанці повинні відповідати сучасним європейським стандартам.

Перспектива переходу розсадницьких господарств на вирощування безвірусного стандартного садивного матеріалу повинна бути адаптована до ґрунтових і кліматичних умов конкретної зони, що зумовлюватиме необхідність закладення в Україні нових маточних насаджень плодкових і ягідних порід, створення маточно-насіненевих і маточно-живцевих садів та розсадників по виробництву необхідної кількості саджанців сучасного породно-сортового складу. Тому, на нашу думку, особливо перспективними та більш ефективними у промисловому садівництві є технології отримання безвірусних базових клонів, оздоровлення їх в культурі *in vitro* і наступне прискорене розмноження класичними та біотехнологічними методами. Орієнтуючись на державну цільову програми підвищення ефективності галузі садівництва створення банку безвірусних клонів плодкових, ягідних та малопоширених культур на основі цілісної технології їх виробництва та розмноження, стане основним завданням розсадництва 2012 року. На сьогодні частка безвірусного садивного матеріалу у виробництві розсадництва України становить близько 17 %. До 2015 року цей показник планується довести до 50 %, і до 2020 року – 100 % плодкових насаджень України мають бути закладені оздоровленим безвірусним садивним матеріалом, який значно скорочуватиме статтю витрат на оздоровлення продукції, що в свою чергу, скорочуватиме собівартість продукції та збільшуватиме кінцеві прибутки підприємства [2].

На нашу думку, для розвитку вітчизняної системи виробництва оздоровленого садивного матеріалу плодкових та ягідних культур слід здійснити наступні заходи:

- впровадити систему сертифікації садивного матеріалу плодкових і ягідних культур в Україні;
- розробити і налагодити виробництво вітчизняних тест-систем з метою тестування основних вірусів плодкових, ягідних і декоративних рослин;
- використовувати біотехнологічні методи прискореного розмноження безвірусного садивного матеріалу;
- створити безвірусні базові маточники плодкових та ягідних культур в галузевих наукових установах та базових підприємствах;
- здійснювати більш дієвий контроль за виробництвом (в т.ч. на присадибних ділянках) та завезенням із-за кордону садивного матеріалу плодкових і ягідних культур;

— провести інвентаризацію наявних маточних, маточно-живцевих та плодових насаджень в Україні.

Поряд з удосконаленням розсадницької бази вирощування садивного матеріалу для підвищення продуктивності стану розвитку галузі садівництва, невідмінною передумовою є підвищення рівня врожайності, поліпшення якості плодоягідної продукції, забезпечення тривалої продуктивності багаторічних насаджень, а також інтегрований захист плодових і ягідних культур від шкідників і хвороб.

На нашу думку, найбільш оптимальним, екологічно безпечним і економічно вигідним для господарств, які спеціалізуються на виробництві садівницької продукції, є вирощування хворобостійких сортів плодових і ягідних культур. За рахунок впровадження у виробництво таких сортів не тільки зменшуються затрати на проведення захисних заходів, а й поліпшується екологічна ситуація в садах, що, в свою чергу, впливає на підвищення якості готової продукції та кінцеву ціну новоствореного товару.

Для одержання екологічно чистої продукції садівництва, придатної для дієтичного та дитячого харчування, необхідно активніше практикувати закладання сировинних садів з використанням імунних сортів, що не потребують застосування хімічних засобів захисту від шкідників та хвороб.

Для забезпечення ефективності цих систем, крім необхідності дотримання агротехнічних та інших заходів, вирощування імунних, стійких і толерантних до хвороб та шкідників сортів плодових і ягідних культур, не можна поки що обійтись без застосування хімічних засобів захисту рослин. У зв'язку з поширенням в Україні надзвичайно небезпечної хвороби – бактеріального опіку плодових культур необхідно, крім удосконалення карантинних заходів, більше уваги приділяти застосуванню в садах мідьвмісних фунгіцидів, які, на відміну від інших, мають також бактерицидні властивості, але більш економічно вигідні для виробників, що позитивно впливатиме на якість, не підвищуючи при цьому собівартість продукції, адже при мінімальних затратах на захист рослин можна досягти кращого кінцевого результату, як у смаковому, так і грошовому вираженні. Отже кваліфіковане впровадження у виробництво систем інтегрованого захисту плодових і ягідних культур від комплексу шкідливих організмів не тільки забезпечуватиме одержання високих сталих урожаїв екологічно чистої продукції, а й позитивно впливатиме на оздоровлення садових культур.

Висновки. Показники економічної ефективності галузі

садівництва можна підвищити за рахунок впровадження у виробництво оздоровленого садивного матеріалу, який є більш економічним з погляду кінцевого підрахунку собівартості плодово-ягідної продукції. Адаже більш доцільно відразу саджати більш якісний посадковий матеріал, який є більш стійким до хвороб та шкідників. Оскільки у нашій країні дана технологія не набула необхідного поширення, ми пропонуємо запровадити ряд заходів для поліпшення стану вирощування оздоровленого посадкового матеріалу: - впровадити систему сертифікації садивного матеріалу плодових і ягідних культур в Україні; - розробити і налагодити виробництво вітчизняних тест-систем з метою тестування основних вірусів плодових, ягідних і декоративних рослин; - використовувати біотехнологічні методи прискореного розмноження безвірусного садивного матеріалу; - створити безвірусні базові маточники плодових та ягідних культур в галузевих наукових установах та базових підприємствах; - здійснювати більш дієвий контроль за виробництвом (в т.ч. на присадибних ділянках) та завезенням із-за кордону садивного матеріалу плодових і ягідних культур; - провести інвентаризацію наявних маточних, маточно-живцевих та плодових насаджень в Україні. При запровадженні цих заходів та підтримці держави, вітчизняні виробники та науковці зможуть вийти на новий рівень розвитку галузі садівництва, а тим самим і підвищити її ефективність.

Література.

1. Грицай С.О. «Економічний аналіз промислового садівництва» // Таврійський науковий вісник, Херсон – 2007, № 54, с. 224-236.
2. Коваленко С.Я. «Вплив концентрації на ефективність виробництва зерна продовольчих і круп'яних культур в аграрних підприємствах зони Степу України» // Агроінком.-2011.-№4-5-6.-С.92-94.
3. Медведєв С. «Економічна оцінка ефективності садівництва, як умови інноваційного розвитку галузі» // Міжнародний сільськогосподарський журнал – 2009, № 1, с. 7-11.
4. Рульєв В.А. «Ефективність промислового саду» // Сад, виноград і вино України» - 2005, № 12, с. 16-18.
5. Чорнодон В.І. «Інноваційних характер відтворювальних процесів у садівництві України» // Агроінком – 2010, № 7-8-9, с. 92-94.